

Ο Πόντος στην Εθνεγερσία

/ [Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός](#)

Δημητρίου Νατσιού, Δασκάλου - Θεολόγου

«Είναι δε εις θέσιν οι Πόντιοι να αποτελέσουν τους φρουρούς του Ελληνισμού. Εν πρώτοις, είναι έργον εις το οποίον έχουν συνηθίσει από αιώνων. Περιβαλλόμενοι εν τη απομακρύνσει των από ξένα φύλα, παλαίοντες διαρκώς προς αυτά, αφομοιούντες παρά αφομοιούμενοι, αποτελούσι τον ισχυρότερον τύπον της ελληνικής φυλής».

(Στρατηγός Καθενιώτης, σύμβουλος του Ελευθερίου Βενιζέλου).

Ήταν Μάιος του 1453, όταν έπεφτε στην πύλη του Ρωμανού, «ο τελευταίος Έλληνας». Ένα μοιραίο, κατά Καβάφη, πουλί, έφερε στην Τραπεζούντα των Μεγάλων Κομνηνών την ζοφερή είδηση: «Η Ρωμανία πάρθεν». Μετά από 8 χρόνια ο Πορθητής κυριεύει και την αυτοκρατορία του Πόντου. Αρχίζει η μακρά περίοδος της αιχμαλωσίας. Μία-μία οι ελληνικές αυτοκρατορίες, που συστάθηκαν μετά την άλωση της Πόλης από τους Φράγκους, θυσιάζονται για να σωθεί η Δύση.

Η Δύση που αφού σφετερίστηκε, σύλησε και δήλωσε το «Βυζάντιο», προσπάθησε τους επόμενους αιώνες να αλώσει και πολιτιστικά τον Ελληνισμό. Η καθ' ημάς Ανατολή καθυβρίζεται, υποτιμάται, η συμβολή της στον ευρωπαϊκό πολιτισμό αποκρύπτεται. Για 400 και 500 χρόνια η Ρωμιοσύνη, εκτός από το μαχαίρι του Τούρκου, υπομένει τις ιεραποστολικές ορδές των Λατίνων.

Τρώνε τα θεριά αλλά η μαγιά μένει. Το 1962 ο Ουνίτης πατριάρχης Μάξιμος Δ' ομολογούσε κυνικότατα στην Β' βατικάνειο σύνοδο: «Ο σουλτάνος ζητούσε από τους Έλληνες φόρους και δοσίματα. Αντίθετα η λατινική Δύση αξίωνε το σώμα και την ψυχή, την υποταγή του πνεύματος, τον στραγγαλισμό της ελευθερίας». Ή όπως το λέει ο Άγιος των Σκλάβων, Κοσμάς ο Αιτωλός: «Και τι; Άξιος ήτο ο Τούρκος να έχη βασίλειον; Αλλ' ο Θεός του το έδωκε διά το καλόν μας. Και διατί δεν ήφερεν ο Θεός άλλον βασιλέα;... Διότι ήξευρεν ο Θεός πως τα άλλα ρηγάτα (σ.σ. τα ευρωπαϊκά) μας βλάπτουν εις την πίστιν και ο Τούρκος δεν μας βλάπτει, άσπρα δώστ' του και καβαλλίκευσέ τον από το κεφάλι». Εδώ στην πολύπαθη Ρωμιοσύνη συνέβη το εξής ιστορικώς πρωτόγνωρο. Να αγωνίζεται ένα έθνος να περισωθεί όχι από τον κατακτητή που δεσμεύει την ελευθερία του σώματος, αλλά από αυτούς που επιχειρούν να περιορίσουν την πνευματική του ελευθερία. Το Γένος όμως δεν χάνεται, έχει την κιβωτό του, την Εκκλησία, τον θεματοφύλακα της ταυτότητας του Ελληνισμού. Έτσι φτάσαμε στο '21.

Συνηθίζουμε οι σύγχρονοι Έλληνες να γιορτάζουμε την επέτειο της Εθνικής Παλιγγενεσίας και να περιοριζόμαστε μόνο σε γεγονότα που έχουν σχέση με την δημιουργία του λυμφατικού νεοελληνικού κρατιδίου. Η Μικρά Ασία, ο Πόντος, εκεί που μέχρι το 1922 επιβίωνε ακραιφνής Ελληνισμός, απουσιάζουν προκλητικά από τις επίσημες ιστοριογραφίες με αποτέλεσμα να δημιουργείται η άποψη πως οι Έλληνες του Πόντου, που μας ενδιαφέρουν στο παρόν αφιέρωμα, περίπου συνεργάστηκαν με τους Τούρκους ή στην καλύτερη περίπτωση, παρέμειναν απαθείς και αμέτοχοι κατά την Επανάσταση. Ξέρουμε πολλά για την περίοδο της Τουρκοκρατίας στον ελλαδικό χώρο. Και ο Πόντος; Εκεί όπου κατοικούσε «το ισχυρότερον ελληνικό φύλο», τι έκανε την περίοδο της σκλαβιάς; Μετά το '22,

ίσως με έκπληξη έμαθαν οι Ελλαδίτες ότι εσφάγησαν 1.500.000 και περισσότεροι Έλληνες της Μ. Ασίας και άλλα 2.500.000 προσφυγοποιήθηκαν. Πως κατόρθωσαν αυτοί οι τελευταίοι Ρωμιοί να διατηρήσουν την εθνική συνείδηση ζωντανή για τόσους αιώνες; Και όμως εκεί στα βουνά και στα μοναστήρια του Πόντου επέζησε ο φρουρός του Ελληνισμού, ο Πόντος. Ένα τραγούδι της εποχής λέει: «Έρθεν ο Τούρκον ο κακόν κι εκόνεψεν σήν χώραν/ τ' ομάλα (πεδιάδες) Τούρκ'ς εγόμωσεν (γέμισε) και τα βουνά λεβέντους». Πάνω στα βουνά του Πόντου «οι κλέφτες», οι «εσχιάδες» (=εκδικητές), όπως αποκαλούνταν στον Πόντο, ανακουφίζουν τους πληθυσμούς από τις ατιμίες και τα κακουργήματα των δυναστών. Πολλοί κάτοικοι για να διαφυλάξουν την ορθόδοξη πίστη καταφεύγουν στην θρησκευτική προσποίηση.

Έχουμε χιλιάδες κρυπτοχριστιανούς, Σταυριώτες ονομάστηκαν, παίρνοντας το όνομα αυτό από το κατεξοχήν κρυπτοχριστιανικό χωριό, το Σταυρίν της Αργυρούπολης. Το μεγάλο ψυχικό δράμα του κρυπτοχριστιανισμού, μία κατάσταση μεταβατική των Χριστιανών προς τον εξισλαμισμό, σε ορισμένες περιοχές της Μικράς Ασίας κράτησε ολόκληρους αιώνες (από το β' μισό του 17ου αί. ως το 1856, τότε που δημοσιεύτηκε το Χάτι- Χουμαγιούν. Και εξασφάλισε το δικαίωμα της ανεξιθρησκίας στις εθνότητες της Τουρκίας), για μερικούς μέχρι το 1908, τότε που έγινε η ανακήρυξη του τουρκικού Συντάγματος, ενώ για άλλους μέχρι το 1922. Στο σημείο αυτό θα αναφέρω το εξής συνταρακτικό γεγονός στον Πόντο από την εφαρμογή του Χάτι-Χουμαγιούν το 1856: Στο Τσεβισκλκούκ της Ματσούκας αποφασίστηκε από τον Δήμαρχο και τον μουλά, θρησκευτικό αρχηγό των μωαμεθανών, να προσέρχονται για μερικές μέρες από την ανατολή μέχρι τη δύση του ήλιου, όσοι από τους Κρυπτοχριστιανούς ήθελαν να ομολογήσουν μπροστά τους δημόσια πως είναι χριστιανοί, ώστε δίπλα στα τουρκικά ονόματά τους να καταγραφούν και τα πραγματικά χριστιανικά ονόματά τους. Ήταν η τελευταία μέρα της καταγραφής και είχε δύσει πλέον ο ήλιος. Ο Δήμαρχος ετοιμάζεται να υπογράψει το πρωτόκολλο και να λήξει η διαδικασία. Τότε ο μουλάς Βαϊτζόγλου του λέει: «Μήν βιάζεσαι. Περίμενε λίγο». «Τί να περιμένουμε; Ο ήλιος έδυσε και δεν υπάρχει κανένας», του απαντά ο Δήμαρχος. «Υπάρχει ακόμη ένας, και αυτός είμαι εγώ» απαντά ο μουλάς. Και τον βλέπουν αποσβολωμένοι οι Τούρκοι να γράφει στον κατάλογο: «Γεώργιος Κηρυτόπουλος. Επάγγελμα ιερέας». Αυτά ζούσε ο Ποντιακός Ελληνισμός. Γνώριζε ότι μόνον η διατήρηση της Ορθόδοξης Πίστεως θα περιφρουρήσει και την ελληνικότητά του. Μάχου υπέρ πίστεως και πατρίδος βροντοφωνάζει ο Πόντιος αρχηγός Υψηλάντης. Πολλοί διακηρύττουν με ανδρεία την πίστη τους. Το στέφανο του νεομάρτυρα τους αναμένει. Όπως γράφει ο καθηγητής Απ. Βακαλόπουλος «Η θυσία τους τόνωσε όχι μόνο το θρησκευτικό συναίσθημα του λαού, αλλά και το πνεύμα της αντίστασης απέναντι των κατακτητών. Έτσι οι νεομάρτυρες στην πραγματικότητα ήσαν και

εθνομάρτυρες».

Φτάνουμε στο 1800. Το σάλπισμα του πρωτομάρτυρα της λευτεριάς Ρήγα μεταφέρεται και στον Πόντο. Στον Θούριό του αναφέρεται στους Πόντιους Μαυροθαλασσινούς: «Λεβέντες Μαυροθαλασσινοί, ο βάρβαρος ως πότε θέ να σας τυραννεί». Την ίδια εποχή 4.000 Μπαφραίοι θανατώνονται από τους Τούρκους, ρίχνονται δεμένοι πισθάγκωνα και πνίγονται στον ποταμό Άλυ. Οι πρόγονοι του «φίλου» Ερντογάν, επιδίδονται με μαεστρία στην μόνη τέχνη που διακρίθηκαν και διακρίνονται: την σφαγή του άμαχου πληθυσμού.

Το 1814 ιδρύεται η Φιλική Εταιρεία. Αρχηγός της ορίζεται ο Αλέξανδρος Υψηλάντης. Οι Υψηλάντες ήταν μία από τις αρχοντικές και παλιές ποντιακές οικογένειες του Φαναριού της Πόλης, κατάγονταν από την Υψηλή, ένα παλιό χωριό του Όφι, στον Πόντο. Την άνοιξη του 1821 ο Αλ. Υψηλάντης κηρύσσει τον πόλεμο της ανεξαρτησίας στη Μολδοβλαχία. Από την πρώτη στιγμή της διακήρυξης περί ελευθερίας του Υψηλάντη, Έλληνες νέοι σπουδαστές σπεύδουν από διάφορα μέρη και οργανώνονται κατά τα πρότυπά του θηβαϊκού «Ιερού Λόχου», με αρχηγό τον Λασσάνη.

Πολλοί, ίσως οι περισσότεροι, ήταν Πόντιοι. Στις 7 Ιουνίου του 1821 στο Δραγατσάνι, πέφτουν οι περισσότεροι στο πεδίο της μάχης. Από τους διασωθέντες είναι γνωστά τα ονόματα 19 Ποντίων αγωνιστών του Ιερού Λόχου. Ας σημειωθεί εδώ ότι ο Τούρκος σουλτάνος κήρυξε τον Ιερό Λόχο ως ποντιακή στρατιωτική μονάδα και με την πρόφαση αυτή, έσφαξε τότε τους προκρίτους της Αργυρούπολης. Επί δύο χρόνια οι κάτοικοι της Αργυρούπολης, κι άλλων περιοχών του Πόντου, δεν είχαν δικαίωμα να παίρνουν νερό την ημέρα από τις βρύσες τους, έστω κι αν αυτές βρίσκονταν μέσα στην αυλή τους. Ερμηνεύοντας το φερμάνι οδηγούμαστε με βεβαιότητα στο συμπέρασμα ότι ο Ιερός Λόχος αποτελούνταν στην πλειοψηφία του από Πόντιους φοιτητές.

Από την άλλη μεριά οι Πόντιοι ενίσχυσαν τον μεγάλο αγώνα της ανεξαρτησίας και με χρήματα. Ένα σοβαρό παράδειγμα οικονομικής ενίσχυσης της Ελληνικής Επανάστασης είναι και η περίπτωση του λόγιου άντρα Ηλία Κανδήλη ή Κανδήλογου. Από τη μεγάλη περιουσία που απέκτησε με το εμπόριο, ένα μεγάλο μέρος, 500 λίρες Αγγλίας, το άφησε κληρονομιά στον Αλέξανδρο Υψηλάντη για τη Φιλική Εταιρεία.

Δεν έχουμε δυστυχώς πολλές μαρτυρίες για το θέμα της συμβολής του Πόντου στην Επανάσταση του '21. Η ολοκληρωτική καταστροφή του Ποντιακού Ελληνισμού συνεπέφερε και καταστροφή των μαρτυριών. Σε γραπτά όμως κείμενα αγωνιστών του '21 πολλές φορές γίνεται μνεία εκατοντάδες για

«Μαυροθαλασσίτες», «Τραπεζούντιους», «Σινωπείς», «Αργυρουπολίτες». Όλοι αυτοί οι μαχητές ήταν Πόντιοι εθελοντές που πολέμησαν γενναία για την απελευθέρωση της πατρίδας. Έδωσε, λοιπόν, και ο Πόντος τον φόρο τον αιματηρό για την ελευθερία της σημερινής πατρίδας μας. Για 100 χρόνια από την επανάσταση του '21 ανθούσε η ευλογημένη γή των Κομνηνών. Ως την μαύρη μέρα. Και μετά σιωπή, απόκρυψη, άψογη στάση. Τίποτε δεν πρέπει να λεχθεί που θα ερεθίσει τους Τούρκους, η ελληνοτουρκική φιλία δεν πρέπει να διαταραχθεί με ασήμαντες λεπτομέρειες. Η ιστορία του Ποντιακού Ελληνισμού, τα μεγαλεία και οι άθλοι της Ρωμανίας να λησμονηθούν. Ανάγκη μεγάλη να μάθει ο Ρωμηός πως η ιστορική μνήμη είναι ασυμβίβαστη με την δολοφονική Νέα Τάξη Πραγμάτων. Η μόνη αναφορά που ανέχεται «το εθνικό κέντρο» για τον Πόντο είναι τα συκοφαντικά ανέκδοτα. Θα ακουστούν μεθαύριο στα μηνύματα των επισήμων για την Επανάσταση του 21, οι γνωστές κοινοτοπίες, οι νεφελώδεις και πομπώδεις φράσεις, ο στόμφος πίσω από τον οποίο κρύβεται το τίποτα. Θα ακουστούν οι «τροπαιούχοι του άδειου λόγου»... Θα αναπεμφθούν οι ηχηρές γελοιότητες περί της Ενωμένης Ευρώπης, της ανάπτυξης, τα ίδια, μονότονα πράγματα θα ξανακουστούν...

«Τότε μεγαλουργούσαν οι καρδιές, τώρα μεγαλουργούν τα χρήματα» έλεγε ο Κανάρης. Τότε το '21 ξεσηκώθηκαν καρδιές ρωμαίικες, τώρα επικάθησαν στο σβέρκο μας Γραικύλοι, που ονομάζουν την ανανδρία τους σωφροσύνη. («Το σώφρων του ανάνδρου πρόσχημά έστι», λέει ο Θουκυδίδης). Η Οικονομία του Θεού και το αίμα του Κολοκοτρώνη, του Μπότσαρη και των άλλων ηρώων μας απελευθέρωσαν και η οικονομία των σημερινών προδοτών μας ξαναβυθίζει σε μία νέα σκλαβιά και κατοχή.

«Δεν θέλω 'γώ καινούργια ή ξένα δώρα / παλιά δικά μου πλούτη σου ζητώ» λέει ο Παλαμάς. Αυτά τα παλιά πλούτη είναι το αίμα των παιδιών του Πόντου, της Θράκης, της Μακεδονίας που σήμερα η μικρά και έντιμος Ελλάς τα κρύβει κάτω από τα τουρκο-ευρωπαϊκά σαρίκια της. Αλλά με τα «παλιά πλούτη» θα ασχοληθεί ο «προοδευτικός» σκοταδισμός; Μονάχη έγνοια του η τύχη των λαθρομειονοτήτων που ζούν στην Ελλάδα.

«Και τι θέ ν' απογίνει με τη...μειονότητα των λιγοστών Ελλήνων δώ μέσα στην Ελλάδα»...

Πηγή: « Η Φανερωμένη, Βηματισμοί από το λόφο της Κυράς», τριμηνιαία έκδοση,

τ. 15, σ. 24-27, Ιανουάριος – Μάρτιος 2015